

istoria iter sibi ad acquirendum Neapolitanum regnum apertum iri. Igitur sub Octobris finem florentissimo collecto exercitu iter per Alpes ingressus Mediolanum venit ab hostibus desertam urbem, quam non ingreditur, curam obsidendi arcem cum sufficienti presidio Trimolio relinquens. Hispani firmo presidio Ticinum, que Pavia dicitur, misso, & Antonio Leva prefecto imposito cum reliquo exercitu Laudem Pompei, que *Lodi* vulgo dicitur, recesserant.

10. Relicto igitur cum aliquot copiis Trimolio apud Mediolanum Rex Ticinum oppugnat, & cum augendus potius quam minuendus esset exercitus, Rex illum nimia diminutione debilitavit. Enim vero Joannem Stuardum Scotum Albanæ Ducem cum decem millibus pedum ac mille equitibus Neapolim, & Michaellem Antonium Salutarium Principem cum aliquot expeditis cohortibus in Genuenses mittit. Ita sparsæ Gallorum vires sequuturo mox infortunio viam aperuerunt. Accersito enim ex Germania novo virium subsidio, novoque habito in Italia militum delectu Borbonius regia castra adortur, simulque ex composito facta ductore Antonio Leva eruptione extra urbem acris pugna confertur. Alenfonius Dux ad belli pericula multum ineptus, contra quem Leva milites Ticino eduxerat, primo congressu territus, ratus omnia jam perdita & profligata, cum quadringentis equitibus fugam cepit, & prætervectus Helveticos, iis fidem fecit Francos omni loco victos & depulsos, qui avita sueque fortitudinis haud satis memores dimicationi se subdixerunt. Totum interea pondus prælii in Regem incumbit. Germani ad ejus latera fortiter dimicantes ad unum pro salute Regis cæsi sunt nemine terga vertente. Nobiles quoque Franci Regis latera regentes pari fide & fortitudine animi in armis conciderunt. Rex suffosso semel atque iterum equo femore faucibus certamen pedestre intrepide iniit, ubi Mars atrocissimus erat, cumque in extremo vite discrimine versaretur, accurrens Pomperantius, qui Borbonio comes deferenti Franciscum hæserat, hic vero in pedes dissiliens irruentes stridit ferro propulsans Regem textit pugnantiem, donec adventiret Lanosus Prorex Neapolitanus, cui Rex Borbonio diffidens se tradere maluit. Contigit hæc ad Ticinum clades Februarii 24. ann. 1525. Bonivetus, cujus infelici consilio alii enixe dissuadentibus Rex Italianus profectus fuerat, & Ticinum obsidione cinxerat, ne vivus in Borbonii veniret potestatem, sine impar doloris magnitudinem, in confertissimam aciem ultra irrumpens per vulnera emisit animum. Maxima Nobilium pars vel in conflictu perit, vel in captivitate abducta est. Carolus Alenfonius cum Lugduni respiraret & fuga, ejus infamia tantum dolorem admisit, ut octavo die vitam, quam periculo eriperat, amiserit, & in eo stirps Alenfonia desit regio exorta sanguine.

13. Francisco Rege captivo in Hispaniam abducto, dum in custodia detinebatur, proposita sunt pacts & libertatis admotum duræ conditiones, quarum prima & præcipua fuit, ut Burgundiæ Ducatum cum multis ejus appendicibus Cæsari traderet omni supremo jure possidendum. II. Ut omnibus Regni Neapolitani, Principatus Mediolanensis, Genuæ, Astæ quibuscumque juribus, necnon Flandriæ & Artésiæ supremo juri cederet, atque urbes quas in eis possidebat, restitueret. III. Eleonoram Cæsaris sororem, Emmanuelis Lusitanæ Regis viduam, duceret. IV. Borbonio ablatas omnes ditiones & opes restitueret. V. Duos filios suos natu majores obsides datæ fidei de his aliisque conditionibus adimplendis traderet: eo quod Rex excusaret jure ipso non valere a quoquam pacta conventa, qui liber sui que juris non esset, præsumi namque ab invito per vim extorta. Addita quoque fuit ea, quam Attilio Regulo captivo Carthageneses indixerant, ut si conditiones undecumque adveniente impedimento effectum non sortirentur, Rex ipse rediret, seque pristina custodiæ subijceret. Rex libertatis cupidus his conditionibus fidem suam obstrinxit. Adducti sunt regii liberi impubes, Franciscus Delphinus novennis, & Henricus Aurelianensis Dux octennis, qui eodem momento ab Hispaniis recepti sunt, quo pater eorum dimissus est. Qui redditus libertati, promissis non stetit, eorum præterextens duritiam, & iniquitatem, sive ad promittendum in captivitate coactionem. Convocata etiam regni comitia protestata sunt, non posse ab ullo Rege convelli cœvum regno legem de non minuenda tantisper Francie ditione. Burgundi quoque decernunt, armis se tueri, ne a Regno divellantur. Prætereaque fœdus inivit inter Pontificem Clementem VII. Regesque Franciæ & Angliæ & Venetos, & Franciscum Sforciam Mediolanensem Ducem socialis belli, pro Italia libertate tuenda, Sforcia Principatu asserendo, & recuperandis Francisci Regis filiis conclusum die Maji 17. ann. 1526. Quo eodem Romæ potens Columennum familia Ca-

rollo Imperatori additissima, occulte adversus Pontificem conspiravit, Cardinalis Columennum Vespasianus, ejusque frater Pompejus cum Hugone Moncada Hispano nocte, quæ vigesimum Septembris diem præcessit, cum octingentis equitibus & tribus pedum millibus summa celeritate incidentes, nemine de ipsorum molitione suspicante, Urbem summo mane ingressi ad Vaticanum contenderunt. Quorum adventu consternatus Pontifex cum nonnullis Cardinalibus, quibus magis confidebat, in arcem Sancti Angeli se recepit. Hostes autem, Palatio Pontificio cum sacra omni profanaque suppellectile direpto in Basilicam quoque Sancti Petri nefarias manus injecere, eamque pariter diripere cum opulentioribus illius suburbii domibus. Moncada vero ad colloquium accito, induciæ, reclamantibus licet Columennum, ac præcipue Cardinali, composuit inter Pontificem ac Cæsarem fuere: quibus Pontifex statim copias, quas circa Mediolanum habebat, removere, Columennum & omnibus, qui hoc motu implicati fuissent, ignoscere, censurisque exolvere, atque obsides de his dare pollicitus est; Cæsariani vero & Columenenses copias Roma & ex finibus dominationis Pontificiæ educere promiserunt.

14. At Clemens, cujus officii erat sacrilega & detestanda facinora reprimere, neque sinere illa impune dilabi, Columenenses postmodum omnes hostes Ecclesiæ pronunciavit, meritisque penis subiecit. Et Cardinali dignitate exautoravit, dirisque devovit, ac per Vitellium copiarum suarum ducem cuncta fere oppida Columennum diripuit, incendit, aut diruit; Cardinali interim a sententia in se lata, Neapoli ad futurum Concilium profugante. Appellato autem Cajetam cum Hispana classe Lanosus Prorex Neapolitano ad finem anni, & in Infubriam pariter confluentibus Gallorum & Germanorum copiis, bellum utrinque magnis contentionibus recrudescere cepit. Carolus Cæsar Borbonium egregium imperiorum suorum administrum, ac potentie suæ strenuam præcipuum adiutorem ex Hispania in Italiam cum copiis dimittit, qui frustra tentata Florentia nobili & copiosa civitate, cujus direptionem pro stipendio a biennio fere militibus Germanis non persoluto destinaverat: qui etiam per seditionem tentorium ipsius ingressi, occisis quibusdam ejus contubernariis, omnem ejus suppellectilem expilaverunt. Hunc ergo exercitum magnis itineribus sine machinis aut impedimentis Romam adduxit, ut civitatis adeo opulentiæ direptio illis esset pro ditissimo stipendio. Anno igitur 1527. die Maji 5. Borbonius in pratis Vaticano vicinis castra metatus urbem adortur, ipseque inter primos scalis admotis consensu muro glante plumbea ad illa trajectus mortuus concidit. Arauscanus Princeps, cui prima a Borbonio partes, vidit cadentem, obtequoque cadavere ne militum ardor desereret, locum demortui occupans (ut Publio Valerio Confule in acie casu Publium Volumnium fecisse olim produnt Historici) id peregit, ne sensus ejus interitus ad militem deveniret, antequam urbs omni ex parte esset expugnata. Teterima fuit capte urbis facies effusus in omnem licentiam prædonibus, nullum templum sacrilegis eorum manibus inviolatum mansit, neque matronæ, neque virgines etiam sacre violenta eorum stupra evadere poterunt, nulla fuere Procerum aut aliorum commode viventium ædes militum manibus intactæ, qui postquam obvia quæque diriperant, tormentis adhibitis inquilinos cruciantes immaniter, ut si quid abdidissent, manifestarent. Clemens Summus Pontifex in molem Adriani, quæ Sancti Angeli castrum vocatur, vix evasit. Hanc arcem Auriacensis Dux, perducta in circuitu fossa, dispositis per loca præsidii circumvallavit, ne qua subsidia vite incluso Pontifici ministrarentur, ut scilicet fame & penuria ad deditionem adigeretur: ad quam demum coactus sub durissimis conditionibus fuit, ne libertati dimissus, nisi postquam omnes illas adimplevit. O præclaram Caroli V. Cæsaris religionem! duobus æternis insignitum monumentis, per ea quæ Romæ gesta sunt, tum per Columenenses & Moncadam, tum deinde per Borbonium & Arauscanum. Nec vero Pontifex Clemens huic secundæ ereptus est captivitati, etiam pestis, quæ Romam innumeris funeribus hauserat, in arcem quoque Sancti Angeli pervasisset, & aliquot Pontificis familiares, nisi postquam Cæsar sibi periculum immineret persequeretur ex accessu adventantis Francisci exercitus duce Lautreco, cui Franciscus Rex mandarat, ut quam citissime Summum Pontificem ex captivitate eriperet. Sed neque Franciscus immunis est a peccato spreta religionis, qui Turcas belli socios accepit adversus Cæsarem, obtinuitque ab eorum Imperatore Solimanno, ut Barbarossa insignis pirata Rex Algerum præfectusque maris Turcici sibi in auxilium mitteretur, qui classe adducta Niciam Sabaudi Ducis urbem obsedit, nec tamen expugnavit, nihilque

nihilque inde ad sua reversus contulit Franco præter dedecus ac vituperium. Quam vero nomini suo labem asperit, quam missis Legatis Solimanum horratu est, ut extrema regni Neapolitani littora invaderet, dum ipse in Principatum Mediolanensem irrumperet! Quæ tamen sollicitatio, Deo melius Ecclesiæ suæ providente, omni caruit effectu.

15. Dum vero Christiani Principes mutuis odiis & internecinis bellis Christianas Provincias quasi mercede conducti a Turcis fœde vastabant & populabantur, Turcarum Imperator Solimannus impigre in exitum Christianæ republicæ incumbere. Belgradum quippe validissimam Christianorum propugnaculum anno 1521. expugnavit, annuoque insequenti Rhodum sexto ab obsidione mense, nemine per id tempus in auxilium accurrente, Christianis eripuit. Exinde fuis Hungarorum copiis eorumque Rege Ludovico, dum post immanem suorum stragem fuga sibi consulit, gurgite paladis immerso, Budam regni caput omnemque longe lateque circumfusam regionem subjugavit anno 1526. Exinde a Vienna obsidione repulsi Albam Regiam, Strigonium, aliæque deinceps Pannoniæ oppida & arces subegit anno 1529. Sed etiam hæresarchæ seculi istius majorem Ecclesiæ perniciem invexerunt. Lutherus ex Augustinianorum Ordine perfidus apostata, Saxoniam primum, deinde universam fere Germaniam, extremasque Septentrionis plagas Daniam, Sueciam, Nordvegiam infectis contagio perverse doctrine, quam Fridericus Elector Saxonicus primus inter Principes excepit, ejusque patrocinium suscepit, singulari gratia & studio Lutherum complexus tum quia Lutheri studia promovendæ, sumptuose ad ejus solemnem in Doctorem Theologum susceptionem, in ea quam Princeps idem fundarat, Universitate Wittembergensi, pia liberalitate suppeditaverat, cumque illius ingenium atque in concionando eloquentiam, & in disputando solertiam & acumen suspiceret, magnum Academia Wittembergensi deus Lutherum promovendo contulisse rebatur. Erat Friderico patruelis Georgius alter Saxonie Dux fidei Catholicæ studiosissimus. Hic ad convincendos Lutheri errores in Academia Ingolstadtensi Theologiae professorem Joannem Eckium Lipsiam, quæ ad Georgii Principis ditionem pertinebat, evocavit, ipsumque Lutherum ad disputandum mutuo adhibitis scribis, qui disputantium dicta scripto exciperent. Lutherus Joannem Carolostadium sibi fidelissimum Doctorem, a cujus manu Doctoris lauream in Academia Wittembergensi receperat, secum adduxit. Multorum dierum fuit hæc disputatio, quam primis diebus auspiciati sunt Eckius & Carolostadius, sed huic disputatiōis convicto & fatigato successit quasi succenturarius miles Lutherus, qui in progressu disputationis cum rationibus Eckii urgeretur, more pertinacium, quibus rationes deficiunt, in iras & convicia prorumpere, ideoque blande admonitus, ut nihil per iram, sed modeste ageret, nec auditoribus scandalum ingereret; implissime respondit, non propter Deum hanc rem ceptam esse, neque propter Deum finiretur. Luthero se pugna subtrahente, prodit denuo in arenam Carolostadius: tandemque decimoquinto certaminis die de palæstra recesserunt, causantes suam Witbergæ necessariam esse presentiam. Ex Lutheranæ radice prodiit venenatus Anabaptistarum stolo, Christianans ætate infantili baptizatos adulta jam ætate rebaptizantium, & decernentium nulli quarumcumque legum aut præceptionum, ne quidem ipsius sacræ Scripturæ standum esse præjudicio, sed iis duntaxat, quæ proprius spiritus suggerit: id enim esse divini Spiritus impulsam, cui resistere sit nefas. Hujus delicti auctorem quidam dicunt Nicolaum Storkium; alii Balthasarem Pacimontanum. Sacramentarii quoque hoc sæculo proderunt, & stupendum in modum propagati sunt; auctoribus Carolostadio, qui hæc in re cepit a Luthero discere: unde tantum inter ambos præcessit odium, quatenus antea fuerat amor, quæ erant colligati. Sacramentarium sectam primum apud Helvetios invexerunt Udricus Zuinglius, Tigurina Parochus Ecclesiæ, & Joannes Oecolampadius apud Basileenses, ex Ordine Regularium Sanctæ Birgittæ apostata, & apud Gallos Joannes Calvinus, Novloduno in Picardia oriundus. Ille Franciæ excedens sedem Genève fixit, quæ paucis ante annis incitante Guilielmo Farello suum cum omni Clero Episcopum expulerat. Calvinus post aliquot annos Michaellem Servetum Hispanum, qui Genève se receperat, hæresis postulavit adversus sanctissimam Trinitatem, quam instaurata Pauli Samosatensis hæresi hominum esse commentum asserbat, nec nisi unam personam esse attribuebat: quamobrem accusante & urgente Calvino, Magistratus sententia, Servetus rogo colligatus vivus est combustus.

16. Henricus Angliæ Rex ejus nominis VIII. qui

edito adversus Lutherum libro, defensoris fidei titulum meruerat, Annæ Boleniæ amoribus irretitus, cum Catharina uxore, Ferdinandi & Isabelle Hispaniæ Regum filia, & Caroli V. Imperatoris matertera, divortium facit anno 1532. & nuptias sacrilegas cum Bolenia iniit. Eaque de causa Summi Pontificis sententia piorum communione sejunctus, hostem se Romanæ professus Ecclesiæ, ditionem suam ab ea divulvit, seque Anglicanæ caput Ecclesiæ constituit, & quoscumque subditorum sibi renitentes ultimo supplicio quasi perduelles affecit: in his Thomam Morum Regni Cancellarium, illustrem probitate atque eruditione virum, & Joannem Fiscerum Rossensem Episcopum, purpura, dum Anglico carcere detinetur, a Summo Pontifice ornatum anno 1535. gladio subiecit. Annam pellicem, sed eminenti nomine dictam uxorem, ex qua prognata erat Elizabetha, quæ in perniciem Ecclesiæ multos postea regnavit annos, cervicis amputatione damnavit. Ipse vero ad sextam usque conjugem connubia multiplicavit, ex quarum una filium suscepit Eduardum, in quem suam transmissit Anglici & Hibernici Regni successorem. Sed hoc juvenili ætate mortuo, bina delata sunt Regna Mariæ Henrici & Cathariæ filia. Hæc Catholicam fidem in Angliam reduxit, & Philippo secundo Hispaniarum Regi nupsit, cui tamen nullam reliquit prolem, Regnum exorfa ab anno, quo fato functus est Eduardus 1553. accitoeque Reginaldo Polo Cardinali, & propinquo suo, Regnum Romanæ fidei communioneque restituit. Veruntamen sexto post anno, qui fuit Christi 1558. Mariæ defunctæ succedens Elizabetha Henrici & pellicis Annæ filia, pristinam perfidiam reduxit, & Catholicos omni crudelitate infectata est.

17. In vicina Scotia Jacobus V. ejus Rex Catholice fidei studiosissimus, post schisma Anglicanum ab Henrico invectum, dum vixit, sollicite obstitit, ne hæresis ex Angliâ æmula in suum regnum pervaderet. Postquam autem obiit anno 1542. unica relicta legitima prole Maria infantula dierum octo, res Catholica cepit in eo regno fluctare, ortis contentionibus de regni administratione, quarum occursum hæresis se innotat in regnum, tandemque omnino prevaluit anno 1559. quo Joannes Knoxus ipse Scotus Presbyter & Monachus religionis Catholice perduellus, qui pœnas sceleribus suis debitas fuga evadens in Angliam primum, deinde Genève ad Calvinum se contulerat, ubi communicatis cum illo consiliis, & seditionum atque destructionum artibus apprime instructus, in patriam rediens, junctus seditiosis quibusdam primoribus conjuratis, adeo rem hæreticam auxit concionibus suis & investivis, ut matrem Regiam & Regine pupillæ tutricem administratione regni hæretici perduelles deturbarent, ipsa vero pupilla Maria, ne sub potestatem conjuratorum caderet, in Galliam traducta est, Francisco secundo Regi desponsanda. Jacobus vero Stuartus notus Jacobus V. Regis filius, Moraviæ Comes, Catholice religionis infensus, Episcopos cum Clericis & Monachis regno exegit, sacrique omnibus conculis, & Ecclesiæ opibus expilatis, adjutore usus seditiosissimo Knoxo, hæresim Calvinianam toto regno stabilivit. Mortuoque Francisco Rege sponte, Regiam Mariam in Scotiam reducem continuas rebellionibus, insandis calumniis & contumeliis vexavit. In odium autem Catholicæ religionis, quam professatur Henricus Stuartus, quem illa sibi conjugem invito Jacobo Stuarto notho elegerat, & ab hæreticis pulsus ab exilio revocarat, hæretici Henricum Regem proclamatum interfecerunt, Regiamque Mariam carcere concluserunt, concitante Jacobo notho: illa vero clam e custodia dilapsa confugit ad Elizabetham Angliæ Reginam, quæ constantissimam in retinenda Catholica fide ideoque invifam & exofam, carcere viginti annis detentam per carnificem capitis supplicio addixit, ejusque filium Jacobum Stuartum Angliæ regno designatum hæreticis Magistris tradidit educandum.

18. Anno 1545. memorabilem de Germanis hæreticis & rebellibus victoriam Carolus Cæsar retulit ad flumen Albin. Perduellis exercitus ducēores erant Joannes Fridericus Dux Saxonie Elector, & Philippus Langravius Hassiæ, copiarum numero Cæsare longe superior: commissum est prælium trans Albin non procul a Mutbergo oppido, novemque continuis horis ad usque noctem pugnatum est octavo Calendis Maji. Saxo nullum strenui Ducis officium prætermittens, cum disjectis copiis suis contra insequentes acriter dimicaret, in facie vulnero accepto capitur a Ferdinando Toletano Albi Duce, viro multa belli peritia claro, in quo summam fiduciam Cæsar collocarat, a quo etiam oblatum est Imperatori, undante per faciem sanguine, in cujus conspectu Saxo sic dixit: Quando ira fortuna traht, ecce me tibi clementissime Cæsar captivum sisto. Dicitur plura interfatur Cæsar: Ergone tibi nunc ego Cæsar,